

Upplevelser av flyttningsförberedelsekurs för personer med intellektuella funktionsnedsättningar

Kim Halme

Examensarbete
Det sociala området
2014

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	4600
Författare:	Kim Halme
Arbetets namn:	Upplevelser av flyttningsförberedelsekurs för personer med intellektuella funktionsnedsättningar
Handledare (Arcada):	Rut Nordlund-Spiby
Uppdragsgivare:	FDUV, Skräddarsydd boendeservice
<p>Sammandrag:</p> <p>Syftet med examensarbetet var att ta reda på om flyttningsförberedelsekursen stött personen med intellektuell funktionsnedsättning och deras anhörigas delaktighet i flyttprocessen, när brukaren skall flytta hemifrån. Frågeställningarna handlade om hur personer med intellektuella funktionsnedsättningar och deras anhöriga upplevt flyttningsförberedelsekursen samt hur brukaren upplevt sin självbestämmanderätt i flyttprocessen. Tidigare forskningen bestod av tre kapitel: föräldraperspektiv på flytt, brukarperspektiv på flytt och flyttningsförberedelse. Den teoretiska referensramen bestod också av tre delar: delaktighet för personer med funktionsnedsättningar, självbestämmanderätt för personer med funktionsnedsättningar och flyttningsförberedelser för personer med funktionsnedsättningar. Som metod användes intervju och allt som allt sex intervjuer genomfördes. Respondenter i intervjuerna var både brukare och anhöriga som deltog i c. 1,5 år i en flyttningsförberedelsekurs som ordnades av FDUV. Kontaktpersonen på FDUV hjälpte att få kontakt med de familjer som deltog i flyttningsförberedelsekursen. Upplevelserna av att delta i flyttningsförberedelsekursen var positiva både för brukaren och anhöriga. Speciellt var kursen en mycket bra sak för brukaren på grund av att för en person med intellektuell funktionsnedsättning kan det vara svårt att förstå vad en flyttning innebär i praktiken. Brukaren hade inte så mycket självbestämmanderätt i själva flyttprocessen. De flesta brukare hade inte blivit frågade om de överhuvudtaget ville flytta. Det var deras föräldrar som gjorde beslutet.</p>	
Nyckelord:	Delaktighet, självbestämmanderätt, intellektuell funktionsnedsättning, FDUV, Skräddarsydd boendeservice
Sidantal:	55
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	10.11.2014

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social Services
Identification number:	4600
Author:	Kim Halme
Title:	The experiences of persons with intellectual disabilities participating in a course about moving preparation
Supervisor (Arcada):	Rut Nordlund-Spiby
Commissioned by:	FDUV, Association for Swedish-speaking persons with intellectual disability in Finland, Tailor-made living
<p>Abstract:</p> <p>The purpose of this Bachelor's thesis was to examine if the course of moving preparation has supported persons with intellectual disabilities and their parents participation in the moving process. The thesis questions dealt with how have person with intellectual disabilities and their parents experienced the course of moving preparations and how the user has experienced the self-determination in the moving process. The method of the work was qualitative and six interviews were done. Both users and parents participated in the interviews. The contact person at FDUV helped to find the families that participated in the course about moving preparations. The chapter of the former research contained the perspective of the persons with disabilities and the parents view on moving and also moving preparations. The theoretical frame of reference contained of participation for persons with disabilities, self-determination for persons with impairments and moving preparation. Both parents and the user experienced the course about moving preparation in a positive way. But the persons with intellectual disabilities did not have so much self-determination in the moving process. Most of the persons were not asked if they want to move at all. It was their parents who made the decision.</p>	
Keywords:	Participation, self-determination, intellectual disability, FDUV, Association for Swedish-speaking persons with intellectual disability in Finland, Tailor-made living
Number of pages:	55
Language:	Swedish
Date of acceptance:	10.11.2014

INNEHÅLL

1	INLEDNING	6
1.1	Syfte och frågeställningar	8
1.2	Bakgrund	8
2	Tidigare forskning	9
2.1	Urval och sökmetoder av tidigare forskning	10
2.2	Föräldraperspektiv på flytt	10
2.3	Brukarperspektiv på flytt.....	11
2.4	Flyttningsförberedelse	14
3	Teoretisk referensram	15
3.1	Delaktighet för personer med funktionsnedsättningar.....	15
3.2	Självbestämmanderätt för personer med funktionsnedsättningar.....	18
3.3	Flyttningsförberedelser för personer med funktionsnedsättningar	20
4	Metod för insamling och bearbetning av data	21
4.1	Intervju	22
4.2	Etiska aspekter	24
4.3	Innehållsanalys.....	26
4.4	Validitet och reliabilitet.....	28
5	Resultatredovisning	28
5.1	Resultat ur brukarperspektivet	29
5.1.1	<i>Brukarnas åsikter om flyttningsförberedelsekursen</i>	29
5.1.2	<i>Brukarnas delaktighet i flyttprocessen</i>	30
5.1.3	<i>Brukarnas självbestämmanderätt</i>	31
5.2	Resultat ur föräldraperspektivet	32
5.2.1	<i>Föräldrarnas åsikter om flyttningsförberedelsekursen</i>	32
5.2.2	<i>Delaktighet i flyttprocessen</i>	35
5.2.3	<i>Anhörigas åsikter om brukarens självbestämmanderätt</i>	35
6	Analys	36
7	Diskussion	38
7.1	Resultatdiskussion.....	38
7.1.1	<i>Personer med intellektuella funktionsnedsättningar och deras anhörigas upplevelser av flyttningsförberedelsekursen</i>	38

7.1.2	<i>Brukarens upplevelser av självbestämmanderätten i flyttprocessen</i>	39
7.2	Metoddiskussion.....	40
7.3	Förslag till fortsatt forskning	40
KÄLLOR.....		42

Bilaga 1 Ansökan om forskningslov

Bilaga 2 Formulär för informerat samtycke

Bilaga 3 informationsbrev till Respondenterna

Bilaga 4 Intervjuguide

Bilaga 5 Bilder som stöd till intervjuerna

1 INLEDNING

Ännu på 1970- talet var det vanligt att personerna med intellektuella funktionsnedsättningar bodde på institution. Nuförtiden är det allt vanligare att personerna skall flytta hemifrån och bli självständiga som alla andra. Det är ofta spännande att flytta från föräldrahemmet och i Olins pro gradu uttrycker en klient som deltog i undersökningen att ”det är klart att det är pirrigt att flytta hemifrån, jag har ju aldrig gjort det förut”. (Olin 2003) Olika familjemönster kan styra flyttningen i olika banor. Det betyder att det också finns personer med funktionsnedsättning som är 50 år eller äldre som fortfarande bor hemma. (Tuure 2014)

Det här examensarbetet handlar om hur flyttningsförberedelsekursen stött personer med intellektuella funktionsnedsättningar och deras anhörigas delaktighet i flyttprocessen. Ämnet är viktigt på grund av att en flytt är en stor händelse för både brukaren och hans eller hennes anhöriga. De behöver alla stöd under hela processen. Min uppdragsgivare för mitt examensarbete är Förbundet De Utvecklingsstördas Väl r.f., FDUV och är en del av deras projekt Skraddarsydd boendeservice. Kontaktpersonen i FDUV är Anette Tallberg. (FDUV 2013)

Det fanns ett önskemål från FDUV: s sida att jag skulle ta reda på om detta ämne. Jag talade med Tallberg om denna möjlighet att göra mitt examensarbete. Tallberg berättade också att det skulle ske en flyttning av en pilotgrupp på tre personer till en delad lägenhet i början av året 2014. När jag hörde det tyckte jag att det här ett intressant ämne att undersöka. (Tallberg 2013)

Projektet, Skraddarsydd boendeservice handlar om att utveckla boendeförberedelser och boendeträning för personer med funktionsnedsättning. Dessutom ordnas det utbildning, seminarier, studiebesök och diskussioner angående flyttning och boende. Inom ramen för projektet planerar FDUV också själva flyttningarna tillsammans med brukaren, anhöriga och kommunen. Samarbetet med kommunala myndigheter och serviceproducenter är en viktig del för att utveckla nya stödformer för familjer i framtiden. Projektet finansieras av

penningautomatföreningen, RAY och förvaltas av FDUV. Och dessutom samarbetar organisationen med Arcadas Livskvalitetprojekt, Kårkulla samkommun, Kehitysvammaisten Palvelusäätiö och Steg för Steg r.f. (FDUV 2013)

Målgruppen för mitt examensarbete var en pilotgrupp som bestod av tre kvinnor i tjugoårsåldern. Deltagarna är personer med lindrigt intellektuella funktionsnedsättningar. Huset dit personerna flyttade ägs av ena föräldrarna till en av dessa tre kvinnor. Föräldrarna lät själv bygga huset och assistansen kvinnorna får till den delade lägenheten ordnas via Kårkulla Samkommun. (Tallberg 2014)

Brukarna i min undersökning har påbörjat sin flyttningsförberedelse redan i oktober 2012 och kursträffarna har skett cirka en gång per månad. Ända fram till januari 2014 hade de 15 träffar sammanlagt där de diskuterades bl.a. vad brukarna tycker om att göra och vad de är bra på i allmänhet, vilka förväntningar och känslor kursdeltagarna har på kommande flyttning samt hurdan stöd de anser behöva. Människorna i gruppen har också lärt känna varandra genom olika övningar och drama. (Tallberg 2014)

Utgående från socialvårdslagen har kommunen skyldighet att ordna boendeservice för alla dess invånare. (Socialvårdslagen 1982/710) Runt om i Svenskfinland är det i stort sätt Kårkulla samkommun som organiserar boendeverksamheten. Samkommunen erbjuder boendeformer som stödboende, lägenhetsboenden, gruppboenden och korttidsvård för sina klienter. De flesta boendeenheterna är centralt belägna bland den övriga befolkningen. (Kårkulla 2012)

Gruppboende är den mest vanligaste av boendeformerna inom Kårkulla samkommun. I boendet bor flera människor under samma tak. Gruppstorleken varierar från två till cirka tolv personer. Varje person hyr ett eget rum, men de delar kök, vardagsrum, tambur och tvätt utrymmen med de andra hyresgästerna. I gruppboenden finns personal som hjälper till med vardagssysslor. Hyresgästerna deltar i hushållarbetena enligt sina egna individuella förmågor. (Kårkulla 2012; Social- och hälsovårdsministeriet 2013)

I Finland finns det cirka 40. 000 personer med olika funktionsnedsättningar. En stor del av alla dessa individer bor hos sina föräldrar eller andra anhöriga. Cirka 2000 människor bor i grupp- eller servicebostäder och cirka 2000 personer i stödbostäder eller självständigt. Och på institution bor ungefär 2000 personer med funktionsnedsättningar. (Kårkulla 2012)

För åren 2010-2015 har man ställt landsomfattande mål i Finland att så få som möjligt skulle mera bo på institution. I stället erbjuder man de som flyttar från långtidsvården på institution och föräldrahemmet möjligheten att hitta nödvändiga boendelösningar och individuella serviceformer och stöd. Dessutom strävan man att bygga 3600 bostäder för personer med funktionsnedsättning under dessa år. Som huvudmålsättning är att ingen bor på institution efter året 2020. (Social och hälsovårdsministeriet 2012)

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med mitt examensarbete är att ta reda på om flyttningsförberedelsekursen har stött personen med intellektuell funktionsnedsättning och deras anhörigas delaktighet i flyttprocessen, när brukaren skall flytta hemifrån till den delade lägenheten.

Mina frågeställningar:

- Hur har personer med intellektuella funktionsnedsättningar och deras anhöriga upplevt flyttningsförberedelsekursen?
- Hur upplever brukaren sin självbestämmanderätt i flyttprocessen?

1.2 Bakgrund

Utvecklingsstörd, förstånds- och begåvningshandikappad är vanliga begrepp som använts genom tiderna istället för intellektuell funktionsnedsättning. Alla dessa talar om att en person har begränsningar i intellektet, i begåvningen.(Gotthard 2004:40) Men i detta examensarbete kommer jag att använda i fortsättningen endast begreppet intellektuell funktionsnedsättning.

Enligt Gotthard (2004) används termen intellektuell funktionsnedsättning då man talar om individens egna begränsningar att fungera i det dagliga livet. Det är ingen sjukdom, utan ett livslångt tillstånd som orsakar begränsningar i olika situationer och sammanhang i det dagliga livet. När man talar om de konsekvenser miljön orsakar på individen talar man om att personen är funktionshindrad. I vilken grad personen är i behov av stöd och hjälpinstanser beror på vilken funktionsnedsättning är och hur den påverkar vardagen.

En intellektuell funktionsnedsättning hos en person kan uppstå på grund av en skada. Den kan ha uppkommit under pre-, peri-, eller postnatala fasen, alltså att hjärnan skadats före, under eller efter själva födseln. Orsakerna till detta kan bero på virussjukdomar hos modern, genetiska förändringar och kromosomavvikelser samt moderns missbruk av alkohol, narkotika, tobaksprodukter och tabletter. I c. 25 % av alla fall har man inte kunnat fastställa orsaken till att personen blivit funktionsnedsatt. (Gotthard 2004:40)

Enligt Gotthard (2004) har personer med intellektuella funktionsnedsättningar ett mycket begränsat korttidsminne, vilket innebär att svårigheten att ta emot flera olika stimuli samtidigt och att hålla kvar den information man får. Det gäller alltså att inte ge för mycket information samtidigt och att ge tillräckligt med tid för inläring och att bearbeta nya erfarenheter. De flesta människor med intellektuell funktionsnedsättning har också stora brister i det abstrakta tänkandet. Graden av intellektuella funktionsnedsättningen kan indelas i tre nivåer: lindrigt, måttligt och gravt.

2 TIDIGARE FORSKNING

I det här kapitlet berättar jag om tidigare forskningar som gjorts om brukar- och föräldraperspektiv på flytt samt flyttningsförberedelser. Dessutom skriver jag också vilka urvalskriterier som stått som grund för valet av forskning, samt med vilka metoder jag sökt forskningarna.

2.1 Urval och sökmetoder av tidigare forskning

Man kan till en början konstatera att det har undersökts väldigt lite om funktionsnedsattas flyttningsförberedelser. Det orsakar vissa utmaningar att hitta tidigare forskning. Som sökord har jag använt disability, participation, home, home care, group homes, move, moving preparation, people with mental disabilities, transitions, sheltered housing, planning. Jag har kombinerat dessa ord med varandra. Sökning av artiklar skedde från Academic Search Elite, Ebsco, Google Scholar och dessutom från olika universitets urval. Som urvalskriterier hade jag artiklar som var från 2004 eller nyare och de skulle finnas direkt i full text format. Dessutom hade jag som målsättning att få tag på även inhemska undersökningar som behandlar mitt ämne.

När jag kombinerade orden disability, participation, transition fick jag 190 träffar. Därifrån valde jag en artikel på grund av att de andra inte handlade om personer med funktionsnedsättning. *Disability and transition and group home* gav 20 träffar. Det fanns en artikel som passade utmärkt till mitt examensarbete från dessa. Kombination av Disability, move, transition gav 64 träffar, därifrån jag valde ut en artikel.

Jag valde en artikel som handlar om föräldraperspektiv på flytt, två artiklar som tar upp brukarperspektiv på flytt och en artikel om flyttningsförberedelse. Två av dessa fem artiklar är från Academic Search Elite, Ebsco och en artikel från Google Scholar. Dessutom har jag två Pro gradun, den ena från Statsvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors Universitet samt den andra från Institutionen för socialt arbete vid Göteborgs Universitet. Till slut blev det fem vetenskapliga artiklar.

2.2 Föräldraperspektiv på flytt

Astrid Söderlund har 2008 skrivit en avhandling pro gradu, ” *Den lyckade flyttningen - ett föräldraperspektiv på när vuxna utvecklingsstörda barn flyttar från föräldrahemmet* ” i socialt arbete. Undersökningen är inhemsk och undersökningen genomfördes som intervjuer. Den består av elva föräldrar som deltog i temaintervjuer och alla dessa personer

var från Svenskfinland. Informanterna var i åldern 45 år till drygt 70 år. Syftet med avhandling var att förstå bättre föräldrarnas situation. Söderlund ställer en hypotes om att flyttningen inte är en lätt händelse för föräldrarna och inte heller för den unga. Det är en ny livssituation för ungdomarna och föräldrarna. Skribenten har intervjuat tio föräldrar vars barn flyttat från föräldrarna till eget boende. (Söderlund 2008:4-5)

Söderlund (2008) beskriver också att resultat från intervjuerna stöder hypotesen. Att ha en utvecklingsstörning kan vara väldigt tungt och det kan orsaka stress för att klara av vardagen. Efter flyttningen har föräldrarna på det sättet lättare när bördan är mindre och personen har mera tid för dem själva. Men föräldraskapet tar inte slut efter flyttningen utan ansvaret över barnet fortsätter. Största delen av informanterna tyckte det var bra att barnen flyttade hemifrån och på detta sätt skulle bli mera självständiga. Sju föräldrars barn fick också öva på att bo borta hemifrån i samband med yrkesförberedande skola under tre års tid.

Föräldrarna var väldigt aktiva i flyttningsprocessen med att hjälpa med praktiska arrangemang. Nio familjer var aktivt med och planerade tillsammans med barnet flyttningen. De var också aktivt med i barnens liv efter flyttningen. Föräldrarna kände en lättnad att inte mera behöva i lika stor grad sköta om omsorgsarbetet. Men de föräldrar som hade unga vuxna med grav funktionsnedsättning var mest besvikna över den vård personen fick jämfört med de föräldrar som hade ungdomar med lindrig intellektuell funktionsnedsättning. Omgivningens stöd, från både närmaste och professionella var enligt föräldrarna väldigt viktigt. Dessutom att få träffa andra i liknande situation upplevdes som betydelsefullt. (Söderlund 2008:49,73)

2.3 Brukarperspektiv på flytt

I artikeln "*Transitions in the lives of young people with complex healthcare needs*" av Kirk (2008) kommer det fram om hur brukaren upplever en övergång mellan olika serviceformer. Metoden som användes var en kvalitativ intervju och målgruppen var indivi-

der i åldern 8-19 år. Det var 28 personer som deltog i undersökningen i England. Människorna rekryterades via s.k. "Community Childrens Nursing Teams. De unga människorna med komplexa behov av stöd upplevde många övergångar i deras liv. Inte bara sådana som hade att göra med övergången från barndomen till vuxenlivet utan också bl.a. övergångar som berodde på funktionsnedsättningen. Enligt undersökningen kommer det fram att brukarna kände sig väldigt osäkra vid övergången från barnservice till vuxenservice på grund av de inte fick tillräcklig information och de var inte heller delaktiga i planeringsprocessen. (Kirk 2008)

Elisabeth Olin (2003) har skrivit en avhandling om "Uppbrott och förändring - När ungdomar med utvecklingsstörning flyttar hemifrån". Undersökningen är gjord i Sverige. Studien handlar om föräldrarna, boendepersonalen samt samspelet och relationerna mellan dessa under flyttningsprocessen och i vardagslivet efter flyttningen. Det övergripande syftet av avhandlingen är att studera vad som händer när unga människor med funktionsnedsättning flyttar från föräldrahemmet till en lägenhet i ett nytt boende. Olin har ställt tre frågeställningar som hon vill få svar på. Första frågan är "hur utformas det vardagliga livet på boendet och de regler samt normer som påverkar handlingsutrymmet för de olika aktörerna". Andra frågan som Olin vill få svar på är hur skapas, utvecklas och förändras maktförhållanden och känslolagda relationer mellan aktörerna. Den sista frågeställningen är hur unga kan uppnå självbestämmande oberoende av att de behöver mycket stöd i livet.

Det var tolv personer med lindriga och måttliga intellektuella funktionsnedsättningar som deltog i intervjuer och deltagande observationer. Dessutom har Olin intervjuat åtta föräldrar. Som en bakgrund till ämnen kan man nämna att det nu är allt vanligare att även människor med funktionsnedsättningar skall ha möjlighet att flytta hemifrån och bli självständiga. Man förväntar sig att dessa ungdomar också flyttar hemifrån som alla andra. (Olin 2003:20,47,91)

Olin (2003) har också skrivit att trots en lång förberedelsestid för flyttningen är det också en känslolag situation för föräldrarna. De kan ha svårt att acceptera att den unga skall

flytta hemifrån. Men många upplever vardagen så ansträngande, det finns bristande och känslomässigt stöd samt tillgång till lämplig bostad leder till att man gör ett beslut att låta den unga flytta. Det här kan vara den största orsaken att den unga vuxna slutligen flyttar hemifrån. Föräldrarna har också en viss oro över att olika juridiska regler skall hota ungdomarnas möjligheter att få tillfredsställande stödinsatser och även begränsa föräldrarnas tillsyn.

Olin (2003) berättar att nästan alla unga vuxna anser att flyttningen från föräldrahemmet till boendeverksamheten varit positiv. Framförallt tillgången till egen lägenhet har varit betydelsefullt. De unga vuxna har också fått större möjligheter att umgås med jämnåriga vänner. Förhållandet till föräldrarna är ambivalent, den unga vill vara självständig samtidigt som personen ändå är beroende av föräldrarnas omsorg.

En undersökning som beskriver klienternas flyttning till eget boende, är en intressant tidigare forskning på grund av att temat är väldigt centralt i mitt examensarbete. Den heter *“Moving home: the experiences of women with severe intellectual disabilities in transition from a locked ward”* skriven av Owen, Hubert & Ohlins (2008) i England. Syftet med undersökningen var att förstå hur kvinnor med intellektuella funktionsnedsättningar upplever flyttningen från avdelningen för långtidsvård till hemmet och ta reda på hur livet förändrades i deras nya omgivning. Målgruppen för undersökningen var 11 kvinnor med intellektuella funktionsnedsättningar i åldrarna 29 år till 72 år. Undersökningen gjordes som intervjuer och observation. Alla deltagare hade intellektuella funktionsnedsättningar, flera med autismsproblematik och en del led också av psykisk ohälsa. (Owen m.fl. 2008)

Owen m.fl. (2008) beskriver att åtta av elva deltagare flyttade till nya hem i sjukhuset och de övriga tre flyttade till individuella hem utanför sjukhuset. Deltagarnas liv förändras inte så mycket i samband med flyttningen. Platsen var bättre att bo på än den föregående, men för klienterna var det bland annat svårt att få nya vänner och ha möjlighet att göra så mycket de skulle ha velat. De tre övriga klienternas liv i de privata hemmen förändrades i positiv riktning till en viss grad. Speciellt en kvinna beskriver att hon hade nu möjlighet att leva ett liv med bättre möjligheter att göra val och få nya vänner.

Överlag kan man enligt undersökningen konstatera att flyttningen var väldigt utmanande för klienterna. På grund av att de inte blivit informerade om vad som kommer att hända, de hade inte haft möjlighet att bestämma vart de skulle flytta och inte heller med vem som de skulle bo på boendet. Dessutom personerna som skulle ta hand om klienterna hade inte blivit informerade om de funktionsnedsatta, om vilka önskemål de har angående boendet samt vad klienterna tycker och inte tycker om. (Owen m.fl. 2008)

2.4 Flyttningsförberedelse

Det var svårt att hitta lämplig tidigare forskning om flyttningsförberedelse för mitt examensarbete. Men en lämplig tidigare forskning var Johanna Niemeläs Masterexamen gjord i Tammerfors Yrkeshögskola år 2012. Den heter ”Vertaismentorointi muuttovalmennuksen tukena”. Jag valde den för den är från Finland och det handlar precis om flyttningsförberedelse. Syftet med arbetet var att ta reda på om ”peer mentoring” (kamratstöd) kan användas som ett stöd flyttningsförberedelseprocessen och på vilket sätt kan man med hjälp av det stöda anhöriga. Undersökningen genomfördes som temaintervjuer i stödgrupper. I dessa deltog anhöriga som fungerade som ”peer mentorer” och flyttarnas anhöriga. (Niemelä 2012)

Enligt Niemelä (2012) kom det fram i fram i resultaten att anhöriga uppskattade väldigt mycket mentorverksamheten. De hade lättare att identifiera de känslor som en flytt av en närstående ledde till när de själv deltog i stödgruppen. Anhöriga fick också diskutera den egna rollen i flytten samt ge feedback för framtida planeringar av liknande verksamhet. Till slut kan man konstatera att i själva flytprocessen uppstår det ofta stora utmaningar för anhöriga och brukare bl.a. på grund av informationsbrist, och de upplever också att de inte nödvändigtvis känner sig delaktiga i processen.

Som en sammanfattning på tidigare forskningarna kan man konstatera att när personen med funktionsnedsättning flyttar hemifrån är det inte en lätt situation för brukaren och hans eller hennes anhöriga. På grund av att de inte alltid blir informerade tillräckligt bra och över huvud taget inte blir delaktiga i flyttprocessen. Det här gäller speciellt brukarna.

Dessutom kan hela situationen kännas känslösam för föräldrarna när deras son eller dotter flyttar hemifrån. Men samtidigt kan föräldrarna också känna sig nöjda att flyttningen sker och det ger möjligheten för den unga att bli mera självständig. Men ett gott samarbete med olika aktörer, kamratstöd och interaktionen är viktiga saker i sådana här situationer för att allting skall ske så smärtfritt som möjligt.

3 TEORETISK REFERENSRAM

I det här kapitlet presenterar jag min teoretiska referensram. Det handlar om delaktighet, självbestämmanderätt och flyttningsförberedelse för personer med funktionsnedsättningar.

3.1 Delaktighet för personer med funktionsnedsättningar

Begreppet delaktighet betyder att ta del i något. Det kan handla om en social gemenskap, en aktivitet eller en uppgift på en arbetsplats. En vanlig användning av delaktighet kännetecknas som ”aktivt deltagande i samhällslivet”. På engelska använder man ordet ”participation” och begreppet innehåller då både deltagande och delaktighet. På makronivå kan man beskriva delaktighet som individens engagemang och ansvar. Däremot på makronivå talar man om delaktighet i samband med jämlikhet, påverkan och demokrati. (Molin 2010:61,70)

Delaktighet på samhällsnivå innebär att individen bereds en möjlighet till hälsa, utbildning, arbete, utkomst, bostad och sociala relationer. Dessutom innebär delaktighet också tillgång till tillräcklig information och deltagande i planering och beslutsfattande. Om delaktigheten skall förverkligas hos servicebrukaren bör brukaren också vara delaktig i utvecklandet av service. Brukarråd, kundstryrgrupper, deltagande i arbetsgrupper och klientfeedback är exempel på medel som gör det möjligt för servicebrukaren att delta i utvecklingen av servicen. (Social och hälsovårdsministeriet 2013)

Att få uppleva delaktighet är en mänsklig rättighet. I Finlands grundlag 1999/731 står det att alla invånarna har rätt att vara delaktiga och ha möjlighet att påverka sin egen tillvaro med att vara samhällsaktiv. Alla människor är jämlika inför lagen. Inom FN:s standardregler vill man också tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet. (Finlands grundlag 1999/731; Molin 2010:63)

Delaktighet kännetecknas av både upplevelser av delaktighet som ett målinriktat handlande. Man kan beskriva delaktighet som ett samspel mellan individen och hans eller hennes sociala och fysiska omgivning. Det kan då handla om att tillägna sig samhällsinformation, dels att kunna röra sig fritt ute i samhället. Tillgänglighet och att någon vidarebefordrar informationen på ett begripligt sätt är viktigt för en person med funktionsnedsättning. (Almqvist m.fl. 2010:143–144; Gotthard 2004:90)

Möjligheten att kommunicera är en förutsättning för personer med intellektuella funktionsnedsättningar att känna sig delaktig i samhället. Man skall erbjuda hjälp om de inte själv klarar av att uttrycka sig. Utan möjlighet att göra sin röst hörd eller förstå sina skyldigheter och rättigheter kan inte delaktighet uppnås. Då man mäter individers delaktighet är det i första hand individers upplevelser och agerande som kännetecknar delaktighet. Men det kan vara svårt att bedöma det speciellt med riktigt små barn eller personer med grava funktionsnedsättningar. (Almqvist m.fl. 2010:143–144; Gotthard 2004:76)

Hur delaktig en person upplever sig vara varierar från situation till situation. Man kan inte bedöma delaktighet utan ett sammanhang. Vissa individer är mera delaktiga och i flera situationer. Samspel och miljö är förutsättningar för att nå upp till delaktighet. Att uppnå delaktighet krävs att man blir sedd och hörd och får bekräftelse att man duger. Dessutom att personen får fungera enligt egen funktionsförmåga, och det uppnås med att man delar på ansvaret och makten i gruppen. (Almqvist m.fl. 2010:148–149)

Enligt Sthen (2005) har personer med funktionsnedsättningar ofta begränsningar i att uppleva delaktighet och de behöver därför stöd från omgivningen för att bli fullt delaktiga.

Den fysiska miljöns bristande anpassning är ett exempel som orsakar ofta hinder och begränsningar i aktivitet och delaktighet för den funktionsnedsatta. Fastän personen själv skulle vilja besöka samma ställen som andra i majoritetsbefolkningen är det inte alltid möjligt på grund av brister i tillgänglighet. Det kan kännas lättare ibland att stanna hemma och inte besöka något ställe som inte är tillgängligt och på det sättet inte vara fullt delaktig. Begränsade valmöjligheter i frågor som handlar om eget liv påverkar starkt känslan av delaktighet. (Sthen 2005)

Att tillhöra en gemenskap och befinna sig i ett sammanhang är en viktig faktor för att uppleva delaktighet. När personen har en funktionsnedsättning kan det skapa en form av annorlundaskap. På grund av att andra inte förstår, utsatthet, att man inte får delta och att inte kunna göra. Att få vara med andra som är lik en själv är därför en viktig faktor för att uppleva delaktighet. En del personer med funktionsnedsättning är också beroende av olika hjälpmedel och det är därför också att de är individuellt anpassade för var och en. Dessutom i dagens värld där teknologin är starkt i vår vardag, har kunskap och informati-
onsteknik (IT) och Internet stor betydelse för att möjliggöra ökad tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättningar. (Sthen 2005)

Delaktighet är också ett centralt begrepp inom WHO:s klassifikationssystem, International Classification of Functioning, Disability, and Health, ICF. I detta används delaktighet som individens engagemang i livssituationer i förhållande till hälsan, kroppsfunktioner och kroppens struktur, aktiviteter och faktorer i omgivningen. Man kan säga att ICF är starkt influerad av FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och på det sättet även tillförsäkrar delaktighet och jämlikhet för människor med funktionsnedsättningar. (Molin 2010:63,65,67; Björk- Åkesson & Granlund 2010:31,41)

Enligt Björk- Åkesson & Granlund (2010) är det övergripande målet för ICF att erbjuda standardiserat sätt och struktur för att beskriva hälsa och hälsorelaterade tillstånd. Som syfte att förbättra kommunikationen mellan olika användare som hälso- och sjukvårdspersonal, forskare, politiker och människor med funktionsnedsättningar samt i allmänhet.

Beskrivningen av ICF är i första hand hur kroppen fungerar, en persons aktivitet och livssituation. Alltså fokusen är snarare på funktionen än avvikelse. Miljön har en stor betydelse inom ICF. Dessutom lyfter den fram aktivitet och delaktighet hos individen. Individens engagemang i situationen är avgörande för bedömningen av delaktighet. (Björk-Åkesson & Granlund 2010:41)

Enligt Gotthard (2004) har personer med intellektuella funktionsnedsättningar samma behov som alla andra människor. De är mera lika oss i majoritetsbefolkning än olika. Dessa människor vill också delta i samhällslig verksamhet enligt egen funktionsförmåga. För dessa är det också viktigt att få känna att de är betydelsefulla för andra. Det är viktigt att samfundet där personerna med funktionsnedsättning lever är tillåtande och de får vara sådana som de är.

3.2 Självbestämmanderätt för personer med funktionsnedsättningar

I lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården kommer det fram om att klienten skall ha möjlighet att delta i och påverka planeringen och genomförande av de tjänster som personen har rätt att få. Dessutom om klienten på grund av sjukdom eller nedsatt psykisk funktionsförmåga inte kan delta och påverka i planeringen eller genomförandet av de tjänster som tillhandahålls klienten skall man ta reda på klientens vilja och önskemål i samråd med klientens lagliga företrädare, en anhörig eller någon annan närstående person. (Lagens om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 812/2000)

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kommer det fram att individerna har rätt att leva självständigt, påverka sin egen vardag och vara delaktiga i samhället. Personer med funktionsnedsättningar har också rätt till en bostad där friheten och integriteten är skyddad. Dessutom har alla människor självbestämmanderätt att få möjligheten att välja bostadsort och rätt att välja med vem man vill bo med. Och oberoende av behovet av stöd och hjälp har rätt till en bostad med god tillgänglighet och på det

sättet en miljö som ger goda förutsättningar för ett aktivt deltagande i samhällslivet. (Finlands FN-förbund 2012)

Att få bestämma över sitt eget liv är ett kännetecken på självbestämmanderätt. Personen med funktionsnedsättning har t.ex. rätt att bestämma med vem man bor och var man bor. När personen med funktionsnedsättning flyttar hemifrån skall man också ta reda på önskemål angående boendet så att personen också ha möjlighet att påverka och känna sig delaktig i beslutsprocessen. Man informerar klienten om deras rättigheter och på det sättet stärker självbestämmandet. I samband med flyttningen gör man också för varje klient en serviceplan om flyttplanen i samband med personen ifråga, med de närmaste anhöriga och med de som ansvarar för servicen. Mångprofessionella samarbetet är väldigt viktigt. De professionella skall hjälpa båda parterna, inte bara den ena för de båda har en viktig roll i flyttprocessen. (Institutet för hälsa och välfärd 2014)

Personcentrerad planering är ett sätt att planera framtiden för till exempel personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Det handlar om att inkludera personerna i beslutsfattningen. I samband med en övergång som flyttningsförberedelse kan man använda sig av detta tankesätt för att på bästa möjliga sätt stöda brukaren och hans eller hennes föräldrar. Att man lyssnar på medparterna för att få reda på vad de vill. Dessutom att man hjälper att de får sina röster hörda och får bli en del av samhället. Att man låter klienten själv göra sina beslut. Samarbete med anhöriga, vänner och professionella är kärnan för att allting skall lyckas. (The National Autistic Society 2013)

Man kan vid behov använda hjälp av olika kommunikationshjälpmedel som bilder, symboler och teckenspråk för att underlätta att brukaren kan uttrycka sin åsikt. Men om personen med funktionsnedsättning inte själv över huvud taget är kapabel att kunna delta i planerandet av servicen kan man ha som hjälp i situationen en välbekant representant för klienten. Kommunen har ansvaret att sammanställa service- och flyttplanen. (Social- och hälsovårdsministeriet 2012)

3.3 Flyttningsförberedelser för personer med funktionsnedsättningar

En av de största förändringar som sker i människas liv kan vara att byta miljö, att flytta. För personer med intellektuell funktionsnedsättning är förändringar oftast svåra. Det kan orsaka praktiska och emotionella utmaningar som osäkerhet, otrygghet och rädsla. Det kan innebära att både för personer med funktionsnedsättningar och deras föräldrar kan en flyttning från barndomshemmet betyda en stor livsförändring. Speciellt för personer med funktionsnedsättningar krävs det mycket av själva planeringen. (Gotthard 2004:106; Kehitysvammaisten Palvelusäätiö 2013)

Utgående från Statsrådets principbeslut har människor med funktionsnedsättningar och deras anhöriga rätt till en god flyttning och flyttningsförberedelse. Det finns ett mångprofessionellt samarbete mellan kommunen, institutionen och tjänsteleverantören före flyttningen så att det erbjuds klienten boendeträning och möjligheten att bekanta sig med olika boendeformer. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö 2013) I flyttförberedelserna har kommunen och andra ansvariga aktörer också skyldighet att ge klienten rådgivning och handledning om utkomstöd, om Folkpensionsanstaltens förmåner och hur man ansöker om dessa via dem. (Social- och hälsovårdsministeriet 2012)

Flyttningsförberedelse kallas på finska för *Muuttovalmennus*. Kehitysvammaisten Palvelusäätiö har utvecklat verksamheten för flyttningsförberedelserna redan en lång tid och de organiserar också utbildningar inom det här området. Flyttningsförberedelse är till för att stöda brukaren och hans eller hennes anhöriga i en livsförändring och i förberedelsen av flyttningen. I samband med flyttningsförberedelserna ordnas det flytträning för brukaren. Det här för att stöda personer med funktionsnedsättning att bli mera självständigare. Både brukaren och anhöriga får ett gemensamt stöd och ger möjlighet för en lyckad flyttning. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö 2013)

Det centrala i alla förändringsprocesser är att man tar med i alla faser både brukaren och anhöriga samt andra närstående till klienten. Så att de också har möjlighet att bli delaktiga

i processen. Allt som har att göra med flyttningen antecknas i serviceplanen. I kommunen följer man med hela processen och utvärderar hur planen förverkligas. (Institutet för hälsa och välfärd 2014)

Man kan säga flyttningsförberedelsen är en långvarig process. Längden av den beror dock på varje individs egna behov. En del kan behöva upp till fem år för att förbereda sig till en flyttning och för vissa kan det räcka med några månader. Men flyttningsförberedelsen tar inte nödvändigtvis slut vid flyttande utan kan i många fall fortsätta ännu en tid efter att personen har flyttat till sitt nya hem. Man kan förverkliga en intensiv flyttningsförberedelse några månader före och efter flyttningen. I samband med förberedelseprocessen identifierar man och försöker man förstå känslor som flyttningen ger upphov till och människor som är med får också information om praktiska saker. (Kehitysvammaisten Palvelusäätiö 2013)

Enligt Gotthard (2004) är det också viktigt att göra en konkret beskrivning om själva flyttandet när man har att göra med personer som har intellektuella funktionsnedsättningar. På detta sätt får personerna en bättre förståelse vad som kommer att hända. Det kan också vara få personer som förstår vad flyttning handlar om utan att visa bilder. Man kan ha bilder där flyttkarlar bär möbler, flytt bil och bilder på den nya bostadsorten.

4 METOD FÖR INSAMLING OCH BEARBETNING AV DATA

Som metod i mitt examensarbete använde jag intervju som insamlingsmetod. Jag har gjort min ansökningslov för forskningslovet inför undersökningen och den finns som bilaga 1. Jag har intervjuat både brukarna och föräldrarna individuellt för att få höra allas personliga åsikter om flyttningsförberedelserna. Inför undersökningen har jag diskuterat med uppdragsgivaren om när jag skulle utföra undersökningarna och var det skulle ske. Jag intervjuade klienterna i den delade lägenheten och föräldrarna i deras egna hem. För genomförandet av intervjuerna med brukarna har jag också sammanställt en bilaga med bilder att använda vid behov. (se bilaga 5)

4.1 Intervju

Jag använde intervju som en form av kvalitativ metod. Det finns olika former av intervjuer. Individuella intervjuer mäter personliga synpunkter på ett fenomen eller en situation. Alla svar som man får från intervjuerna ges samma vikt. Med att använda gruppintervjun däremot strävar man efter få reda på hela gruppens åsikter eller ett intryck av enighet eller oenighet i gruppen. (Jacobsen 2007:116, 123)

En viktig aspekt som hör till intervjutekniken är frågan om användningen av ljudupptagning. Det finns för- och nackdelar med det. Fördelar är att man inte behöver anteckna så mycket och man har möjlighet att fånga upp direkta citat. Intervjuaren kan då också koncentrera sig på ämnet och dynamiken i intervjun. Däremot kan nackdelarna vara att det kan bli en onaturlig situation för den eller dem som intervjuas samt leda till möjliga avbrott i intervjun. Man skall också alltid komma ihåg att fråga intervjupersonen om det passar att intervjun bandas in. (Jacobsen 2007:98-99)

Det är vanligt att man genomför en intervju i en naturlig miljö t.ex. på en arbetsplats eller hemma hos intervjupersonen. Den intervjuade bör få bakgrundsinformation till intervjun. Intervjupersonen skall berätta kort om syftet med intervjun, användning av bandspelare och före intervjun fråga om deltagaren har några frågor innan intervjun börjar. (Kvale 1997:120)

Intervjuarens frågor bör vara korta och enkla. Själva intervjun skall man inleda med generella frågor. Om man börjar med för invecklade eller för känsliga frågor kan det leda till att hela samtalet låser sig. Man skall inta en lyssnande roll och visa att man förstår vad intervjupersonen säger. (Jacobsen 2007:102-103) Efter att man ställt vissa frågor och den som blir intervjuad bli ”varm i kläderna” kan man gå till mera känsligare frågor. En intervju avslutar man på ett mjukt sätt. Det kan vara svårt att avsluta en intervju och ett sätt att lösa problemet är att sätta en tydlig tidsgräns innan man börjar. (Kvale & Brinkmann 2009:150)

Jag fick bekräftelse via min uppdragsgivare att det blir sex intervjuer sammanlagt. Alltså intervjuade jag tre personer med lindriga funktionsnedsättningar och deras anhöriga. Bandspelare användes eftersom deltagarna godkände det. Jag använde bandspelare för att få allt det väsentliga med som deltagarna sade och att informationen inte blir förvrängd.

Jacobsen (2007) skriver att då det handlar om kvalitativa metoder kan man inte undersöka särskilt många enheter på grund av att datainsamlingsmetoderna är tidskrävande. Och den information som man får består av mycket detaljer och data så att man inte kan analysera alltför stora mängder.

Enligt Jacobsen (2007) skall man till en början bestämma hur många människor man skall undersöka, alltså populationen. När man talar om urval av människor är det bra att skilja mellan informant och respondent. Personer som deltagit i ett händelseförlopp, medlemmar av en grupp och de representanter man vill undersöka kallas för respondenter. I samband med kvalitativa undersökningar väljer man också ut informanter. De är personer som inte är representanter för de man vill undersöka, men som känner bra till den gruppen. Som en regel kan man säga att man väljer informanter bara som ett tillägg till respondenterna och det är sällsynt att undersökningen bara skulle utgöra av informanter.

Respondenterna som deltog i intervjuerna fick jag via min kontaktperson Anette Tallberg på FDUV. I mitt fall är populationen tydlig på grund av att jag fick mina deltagare till intervjuerna via FDUV. Före själva intervjuerna får deltagarna formuläret om informerat samtycke. (se bilaga 2) Det får personerna med intellektuella funktionsnedsättningar skriva under på grund av att de själv har rätt att bestämma om de själv vill delta i undersökningen och om bandspelare får användas eller inte. Dessutom skickar jag före intervjuerna ett informationsbrev till informanterna. (se bilaga 3) Största delen av intervjuerna genomförde jag i slutet av majmånad.

När man skall göra en undersökning är det vanligt att man gör en intervjuguide för att säkerställa att man behandlar alla de centrala teman som skall tas upp under undersökningens gång. I den beskriver man också i vilken ordning de olika temana kommer att tas

upp under intervjun. Intervjuguiden kan innehålla bara några av de ämnen som man kommer att behandla eller den kan vara en detaljerad del omsorgsfullt formulerade frågor. (Jacobsen 2007:96) Att man skulle hålla fast i ordningsföljden i intervjuguiden är inte nödvändigt utan man skall ha den stöd om intervjupersonen inte själv kommer in på det tema som intervjuaren vill tala om. Beroende på studien kan intervjuaren efter omdöme och känslighet avgöra hur noggrant hon följer guiden. När man förbereder en intervjuguide kan det vara bra att göra två exemplar inför genomförandet. Den ena skulle handla om forskningens tematiska forskningsfrågor och den andra med de frågor som skall ställas under intervjun. (Kvale 1997:121)

Den teoretiska referensramen är som grund till min intervjuguide. Jag strävade till att ställa frågorna i samma ordning som finns i intervjuguiden. (se bilaga 4) Frågorna kommer att vara samma för alla brukare respektive samma för alla föräldrar.

4.2 Etiska aspekter

Det finns tre grundläggande etiska krav som en undersökning skall uppnå: informerat samtycke, skydd av privatliv och krav på att bli korrekt återgiven. Informerar samtycke handlar om att det skall vara frivilligt att delta i undersökningen. Dessutom skall informanterna få fullständig information om undersökningen. (Jacobsen 2007:21:23) Med fullständig information avses att informanterna får veta forskarens kontaktuppgifter, om undersökningens tema och syfte samt om materialinsamlingen och tidsgången. Dessutom har undersökningsspersonerna rätt att få veta hur informationen av undersökningen kommer att användas, sparas och utnyttjas i fortsättningen. Före själva undersökningen skall man skicka ett följebrev till deltagarna som blir undersökta. (Kvale & Brinkmann 2009:88)

I förhållande till anonymiteten är det viktigt att alla som deltar i intervjuerna får fingerade namn i den skriftliga rapporten och man i möjligaste mån undviker beskrivningar som kan leda till att enskilda individen kan bli identifierade. Dessutom att man understryker vikten av att deltagandet i undersökningar alltid är frivilligt. Man skall också ge sådan

information åt deltagarna om undersökningen som alla uppfattar så att det inte blir missuppfattningar. (Olin 2003: 38-39)

Jacobsen (2007) beskriver att när man gör en undersökning skall man också överväga hur känslig informationen är för den som skall bli undersökt. Ju känsligare informationen är desto mera skall man tänka på att skydda den undersöktes privatliv. Det ställs också krav att informanterna skall ha förstått informationen som det fått och det här är en speciellt viktig aspekt när jag skall intervjua personer med intellektuella funktionsnedsättningar.

Enligt Kvale & Brinkmann (2009) skall forskaren försöka uppnå så hög vetenskaplig kvalitet på den kunskap som publiceras. Det betyder att resultaten man får skall vara så korrekta och representativa för forskningsområdet som möjligt. En vetenskaplig undersökning skall också utföras så att risken för att en undersökningssperson lider skada skall vara så liten som möjligt.

Det är väldigt viktigt att den privata informationen som identifierar deltagarna i undersökningen inte kommer att avslöjas. Alltså att de undersökta skall bli så anonyma som möjligt. Det innebär att det skall vara omöjligt att via informationen som man fått kunna identifiera vilka dessa informanter är. Därför är det viktigt att förändra personernas namn som deltagit i undersökningarna. (Jacobsen 2007:24–25) Informationen skall inte heller spridas till utomstående. Men vilken information skall vara tillgänglig för vem? Den här frågan kan bli speciellt aktuell då flera parter är inblandade till exempel i enskilda intervjuer inom en organisation. (Kvale 1997:109; Kvale & Brinkmann 2009:88)

Jag följde alla dessa etiska aspekter så bra som möjligt när jag gjorde min undersökning. Dessutom skickade jag på förhand ett formulär om informerat samtycke samt ett informationsbrev till deltagarna som intervjuades. Dessa två dokument finns också som bilaga 2 och 3. I informationsbrevet gav jag all den information som var viktigt för deltagarna att känna till angående min undersökning. De som deltog hade rätt att tacka nej till min undersökning. Deltagarna har också rätt att avbryta intervjun när som helst om de vill. Det är viktigt att inte avslöja något om det privata data som jag får från intervjuerna.

De tre brukare som deltog i mina intervjuer kallar jag i resultatredovisningen för respondent 1, 2 och 3 medan anhöriga benämns som respondent 4, 5 och 6.

4.3 Innehållsanalys

Med hjälp av innehållsanalys bearbetade jag den information som jag fick från intervjuerna. Kvalitativ analys kan börjas med att man samlar in materialet från intervjuerna. Det kan handla om utskrifter av intervjuer och videoinspelningar av dessa. När man skall göra en innehållsanalys bildar man kategorier för att skapa struktur i texten. Då letar man alltså efter teman som dyker upp. (Kvale & Brinkmann 2009: 219, 221) Kategoriseringen har den syfte att göra en förenkling av komplicerade, detaljerade och omfattande information. Man drar då också samman intervjupersonernas yttrande till kortare formuleringar och att huvudinnebörden av det som uttalas formuleras om med några ord. Det är också en förutsättning för att man skall kunna jämföra texter från olika intervjuer. Intervjuguide som jag tog upp tidigare är också en slags kategorisering som gjorts på förhand. När man gjort en intervjuguide så har man redan gjort en grundläggande kategorisering. Det här gäller särskilt vid temaintervjuer. (Jacobsen 2007:139)

Enligt Jacobsen (2007) är följande fas av att fylla kategorierna med innehåll. Man kan då använda sig av olika citat som deltagarna i intervjuerna gett och låter det belysa vad en person sagt om den definierade kategorin. Man drar då också samman intervjupersonernas yttrande till kortare formuleringar. Dessutom gör man en enkel kvantitativ analys och räknar hur många uttalanden i intervjuerna hör till de olika kategorierna. Det är vanligt att man gör olika tabeller för att göra det lättare för läsaren att förstå resultaten.

Till den sista delen i innehållsanalysen hör att jämför flera intervjuer med varandra. Man har då som mål att hitta skillnader och likheter samt förklaringar till skillnader. Då följer man samma process som för de enskilda intervjuerna. Alltså kategorisering, inordning av citat under kategorierna samt sammanräkning av antalet citat per kategori. (Jacobsen 2007:143)

Jag samlade in utskrifterna och svaren jag fick från mina intervjuer. I analysen utgick jag ifrån kategoriseringen som jag gjort med hjälp av intervjuguiden. Kategoriseringen bestod av tre delar, flyttningsförberedelsekursen, delaktighet i flyttprocessen och brukarens självbestämmanderätt. Dessutom gjorde jag en underkategorisering efter att jag såg hurdant resultat jag fick från intervjuerna. Jag räknade också hur många dessa kategorier blev tillsammans. Därefter formulerade jag det som intervjupersonerna sagt till kortare meningar och för att kunna jämföra olika yttranden från undersökningarna. I min analys skrev jag också upp olika citat som deltagarna sagt i intervjuerna. De olika kategorierna, teman och citaten finns i tabell 1.

Tabell1, Exempel på kategorisering av data

Kategori	Tema	Citat
Delaktighet	Information Träffarna Besöka Uttrycka känslor	"har allt på papper, på mötet var alltid någo papper" "... det fanns cement högar ute och inne och det var svårt att beskriva hur man skall flytta, när och hur"
Flyttningsförberedelsekurs	Lära Prata Stöd Roligt Svårt Känna	" kanske jag har fått mig att inse hur mycket det har hjälpt... inte barn mera.. jag är fullvuxen och lärde mig att ta ansvar"
Självbestämmanderätt	Fråga Idé Påverka Bestämma	"... det var föräldrarnas idé att jag skulle flytta"

4.4 Validitet och reliabilitet

En av de största utmaningarna när man gör en undersökning är att försäkra om att frågorna mäter det de är avsedda att mäta. Dessutom att frågorna är gjorda så att så få som möjligt missuppfattar dem. Det här är frågan om validitet som också kallas för pålitlighet. Det handlar om hur forskaren litar på vad intervjupersonerna säger. För att kunna bedöma validiteten skall man gå tillbaka till sin forskningsfråga, titta på hela studiens kontext och se studien utifrån deltagarnas perspektiv. Ett hot mot validiteten kan vara om intervjuerna sker i en plats där deltagarna känner sig främmande. Därför är det speciellt viktigt med funktionsnedsatta att genomföra undersökningen i en plats där deltagarna känner sig hemma. (Kvale & Brinkmann 2009: 263-264; Wibeck 2007:121)

När man gör en undersökning skall man också tänka på reliabiliteten, alltså tillförlitligheten. Då talar man om resultatet kan göras på nytt vid andra tidpunkter och av andra forskare på samma sätt. Själva undersökningssituationerna borde vara så likadan som möjligt för alla och frågorna ställas på samma sätt för alla. (Kvale & Brinkmann 2009:263–264)

Jag genomförde varje intervju så att det fanns så lite störande moment som möjligt och att situationen blev för alla så likadan som möjligt. Dessutom att frågorna inte missuppfattas. Det är speciellt viktigt med personer med intellektuell funktionsnedsättning att uttrycka sig tydligt och att frågorna inte är svåra att tolka.

5 RESULTATREDOVISNING

Det finns en figur som beskriver resultaten ur brukarperspektivet i det här kapitlet. (se figur 1) Först görs en redovisning av svaren ur brukarperspektivet och efter det ur föräldraperspektivet. Begreppet respondent används då jag talar om brukarna. För att inte kunna igenkänna intervjupersonen har jag gett intervjuerna siffror mellan 1-6. Brukarnas inter-

vjuer är de som jag kallar för 1-3 och intervjuerna med anhöriga 4-6. Alla intervjuer genomfördes i maj och augusti i Esbo och Grankulla. Intervjuerna med både brukarna och anhöriga genomfördes i deras egna hem.

5.1 Resultat ur brukarperspektivet

Två av brukarna flyttade till den delade lägenheten från Grankulla och en brukare från Esbo. Alla flyttade från sina föräldrar till lägenheten. Alla tre brukare hade dock erfarenhet av boendeträning från förut då de bott i internat under studietiden. I fortsättningen används begreppet respondent för brukaren.

Respondenterna är i 22-24 år ålder. De alla flyttade ungefär samtidigt till den delade lägenheten. Alla skrev under hyreskontraktet 15.2 så man kan ha det som ett datum då de flyttade. Jag har indelat brukarnas och anhörigas kommentarer som skilda stycken.

5.1.1 Brukarnas åsikter om flyttningsförberedelsekursen

Alla tre respondenter ansåg att flyttningsförberedelsestiden c.1,5 år var lämpligt lång tid för att i lugn och ro kunna förbereda sig för flyttningen. Respondent 1 sade att kursen gav praktiska verktyg för själva flyttningen. Att ta ansvar över sig själv som fullvuxen var en sak som respondent 2 lyfte fram. Däremot ansåg respondent 3 att kursen var bra på grund av att det gav stöd till en bra början i hela flyttprocessen.

”kanske jag har fått mig att inse hur mycket det har hjälpt... inte barn mera.. jag är fullvuxen och lärde mig att ta ansvar” (respondent 2)

Under flyttningsförberedelsekursen lärde respondent 1 att packa och fick förståelsen om att det lönar sig att börja med det i god tid. Respondenten sade också att kursen gett möjlighet för flyttarna att lära känna varandra. Att laga mat, använda diskmaskin, att vattna blommor och att göra ett schema åt sig själv var sådana saker som respondent 2 lyfte fram i det här sammanhanget. Respondent 3 hade lärt sig under kursen hur man skall flytta hemifrån i praktiken.

Respondent 2 berättade att de haft möjlighet under träffarna öva på hur man skall reagera om det sker en eldsvåda i lägenheten och det var enligt personen ett viktigt stöd från de gemensamma träffarna. Respondent 3 kunde inte beskriva hurdant stöd hon fått. Dessutom under de gemensamma träffarna hade de också gjort gemensamma regler och rutiner för alla om vad man får och inte får göra i den delade lägenheten. Det ansåg respondent 2 som ett viktigt stöd från de professionellas sida. Respondenten ansåg även professionellas roll som viktigt i början av flyttningsprocessen för att ”komma i gång”.

I samband med flyttningsförberedelsekursen hade respondent 2 fått stöd av sin mamma med att lära sig att städa och att använda dammsugare. Respondent 3 hade fått stöd från sina föräldrar att inte stanna på samma hemort hela sitt liv. Dessutom berättade personen att det känts bra att prata om flyttningen och att få kamratstöd av andra som skall flytta. Det var också en sådan sak som respondenten ansåg var roligt under flyttningsförberedelsekursen.

Respondent 3 ansåg att ingenting var svårt under kursen, allt var lätt. Respondenten hade heller ingenting negativt och säga om flyttningsförberedelsekursen. Respondent 3 kunde inte säga varför det känt bra att träffa de andra efter själva flyttningen. Personen berättade också att skriva och att fylla i olika blanketter kändes inte roligt under flyttningsförberedelsekursen.

5.1.2 Brukarnas delaktighet i flyttprocessen

Informationen om flyttningen fick respondent 1 via ena av föräldrarna som deltog i flyttningsförberedelsekursen. Anette Tallberg på FDUV berättade också om flyttningen och delade ut papper med information i samband med varje träff. Respondenten gav en konkret beskrivning av att personen fått mycket information i pappersform. Respondent 3 fick däremot information av flyttningen både på flyttningsförberedelsekursen och via sina föräldrar. Respondent 3 ansåg att kursen hjälpt bra att förstå vad flyttningen går ut på. Respondent 2 hade fått veta om flyttningen under de gemensamma träffarna och via föräldrarna, men respondenten skulle ändå ha velat få mera information om flyttningen.

”har allt på papper, på mötet var alltid någo papper” (respondent 1)

Alla 3 respondenter fick göra ett besök till den delade lägenheten före flyttningen och före lägenheten var färdig. Det kändes spännande för respondent 1 att besöka lägenheten före flyttningen. Respondent 2 berättade att platsen var fin. Men respondent 3 ansåg att huset var så ofärdigt så det var svårt att beskriva hur och när flyttningen kommer att ske i praktiken.

”det fanns cement högar ute och inne och det var svårt att beskriva hur man skall flytta, när och hur” (respondent 3)

Respondent 3 fick uttrycka sina känslor om flyttningen genom att prata med andra som skall flytta. Också respondent 2 hade fått berätta om känslorna under de gemensamma träffarna och personen lyfte fram i detta sammanhang att det behandlas om hurdana förväntningar man har på flyttningen.

5.1.3 Brukarnas självbestämmanderätt

I samband med självbestämmanderätten fick jag intressanta svar. Å ena sidan berättade både respondent 2 och 3 att ingen frågat dem om varken de ville flytta hemifrån eller inte. Ingen hade heller frågat dem när, hur eller med vem de vill flytta. Föräldrarna för både respondent 2 och 3 hade bestämt att deras unga skall flytta. Respondent 3 var ändå nöjd med hela flyttprocessen och flyttningsförberedelsekursen oberoende av en begränsad självbestämmanderätt. Men respondent 1 svarade helt tvärtom i den här frågan att personen själv fått påverka och bestämma i samband med flyttningen.

”det var föräldrarnas idé att jag skulle flytta” (respondent 2)

Brukarnas åsikter om flyttningsförberedelsekursen	Brukarnas delaktighet i flyttprocessen	Brukarnas självbestämmanderätt
<ul style="list-style-type: none"> • Praktiska verktyg och färdigheter inför flyttningen, som t.ex att lära att använda dammsugare och tvättmaskin • Ett stöd till en bra början i flyttprocessen • Under kursen fick deltagarna lära känna varandra, kamratstöd 	<ul style="list-style-type: none"> • Alla brukare fick besöka den delade lägenheten före flyttningen • Brukarna fick information under flyttprocess av ena föräldraparet, kontaktperson på FDUV • Information i samband med de gemensamma träffarna 	<ul style="list-style-type: none"> • Två av tre brukare sade att de inte hade fått bestämma om när, hur och vart de vill flytta • En av de tre brukarna ändå väldigt nöjd med allting fastän begränsad självbestämmanderätt

Figur 1. Resultat ur brukarperspektivet

5.2 Resultat ur föräldraperspektivet

Jag intervjuade två föräldrapar och en enskild förälder. Två av respondenterna hade båda föräldrarna som deltog i min undersökning medan en respondent hade enbart den ena föräldern som deltog p.g.a. att den andra föräldern valde att inte ställa upp. Jag benämner föräldrarna som respondenterna 4, 5 och 6. Det finns ett kort sammandrag av de svar som jag fick från intervjuerna med föräldrarna som figur 2 i detta kapitel.

5.2.1 Föräldrarnas åsikter om flyttningsförberedelsekursen

Respondenterna 5 ansåg att flyttningsförberedelsekursen var väldigt bra ordnat från FDUV:s sida. De vill också ge beröm för både Kårkulla Samkommun och kommunen för att allting gick så bra. De här anhöriga tyckte att det som var mest givande under kursen var hur de praktiska sakerna som gällde flyttningen organiserades och att deras unga hade möjlighet att flytta till den delade lägenheten.

Respondent 6 berättade att det mest givande under flyttningsförberedelsekursen var att få delta i dramaövningen. Dessutom att få möjligheten att tänka på flyttningen från olika perspektiv med de andra anhöriga och över huvud taget att diskutera praktiska saker med

de andra. Ena föräldern av respondenterna 5 ansåg också att det mest givande under flyttningsförebere-delsekursen var att alla familjer samlades kring samma bord och diskuterade praktiska saker gällande flyttningen.

Alla anhöriga konstaterade att flyttningsförebere-delsekursen inte varit så väldigt nödvändig för dem själva, men för brukaren var den ändå till stor nytta. Respondenterna 5 ansåg att längden på kursen var för lång för dem själva. Respondent 6 berättade att kursen var nyttig för brukaren bl.a. för att de fick lära sig under kursen om regler gällande boendet i den delade lägenheten och brukarna fick också fundera på själva flyttningen och vad allt det innebär. Det här var också en sak som alla anhöriga lyfte upp som ett viktigt stöd från kursen inför flyttningen. Respondenterna 5 var väldigt nöjda med det stöd de fått och hur man lyssnat på deras åsikter gällande flyttningsförebere-delserna. Dessutom ville den ena anhöriga av respondenterna 4 lyfta fram att flyttningsförebere-delsekursen gett en mjuklandning för deras unga.

”det var flera tillfällen för dom att fundera på att flytta och allt vad det innebär, för dom var det mera nyttigt, än för föräldrarna i det här fallet” (respondent 6)

Både respondenterna 4 och 5 konstaterade att flyttningsförebere-delsekursen varit på rätt nivå för deras unga vuxna och att man beaktat deras ålder och utvecklingsnivå på ett bra sätt. Alla respondenter var av den åsikten att en flyttningsförebere-delsekurs är väldigt bra för familjer där en person med funktionsnedsättning skall flytta hemifrån.

”träffarna har varit viktiga,, de har varit på rätt nivå. gått lugnt framåt...” (respondenterna 5)

Den ena föräldern av respondenterna 5 ansåg att det mest utmanande under flyttningsförebere-delsekursen var att få fram budskapet till andra brukares föräldrar och att hitta lämpliga datum för träffarna som passa alla familjer. Men respondent 6 berättade att det inte fanns utmaningar gällande flyttningsförebere-delserna. Alla anhöriga var av den gemensamma åsikten att flyttningsförebere-delsekursen skulle ha varit helt annorlunda om familjerna inte känt varandra från förut. Att para ihop t.ex. en familj från Borgå, en från Lovisa och en från Helsingfors skulle ha varit mycket mera utmanande.

Dessutom uttryckte den ena anhöriga av respondenterna 5 att det kunde ha varit färre träffar i början av flyttningsförberedelsekursen och mera i slutet på grund av flytten kändes för abstrakt i början för brukaren. Personen kunde inte säga hur mycket respondenterna förstod av all den information de fick under de första träffarna under flyttningsförberedelsekursen.

Respondenterna 5 berättade också att kursen förberett deras unga vuxna med att det varit möjligt för flyttarna att prata om hur det känns att flytta och på det sättet uttrycka känslor som flyttningen väcker hos en. De ansåg också att kursen bidragit till att flyttningen gick så bra i samband med att det under träffarna behandlats praktiska saker gällande mat, möblering osv.

Under flyttningsförberedelsekursen gjordes också s.k. boenderegler och det ansåg både respondenterna 4 och 5 som ett viktigt stöd från kursen inför själva flyttningen. Dessa anhöriga var väldigt nöjda med det stöd de fått från flyttningsförberedelsekursen inför flyttningen och hur man lyssnat på deras åsikter om flyttningsförberedelserna.

Både respondenterna 4 och 5 var entydiga på den saken att deras unga inte fått bestämma själv i samband med flyttningsförberedelserna. Ena av respondenterna 4 hade fått höra av sin unga att hon inte vet själv och låtit sin förälder bestämma. Respondenterna 5 ansåg också att deras unga inte heller haft en åsikt på grund av att det känts så abstrakt för brukaren. Den ena anhöriga av respondenterna 5 ansåg att deras unga har en dålig egen kapacitet för att kunna göra så här stora beslut som en flyttning innebär. Men respondent 6 vara av en helt annan åsikt i den här frågan. Personen ansåg att innehållet inte var för abstrakt och att flyttaren förstått ända från början vad flyttningsförberedelsekursen handlar om. Och att flyttaren nog fått bestämma själv så mycket som möjligt.

”mamma jag vet inte, jag vet inte alls, du får bestämma” (respondent 4)

5.2.2 Delaktighet i flyttprocessen

Alla anhöriga och deras unga har känt varandra redan länge och det gjorde att t.ex. informationen från flyttningen gick smidigt till alla familjer som deltog i flyttningsförberedelsekursen. Det skulle ha varit en annan situation om de olika parterna inte känt varandra från förut.

Anhöriga till respondent två informerade de andra familjerna om bl.a. byggprocessen av den delade lägenheten. De har också låtit bygga själva huset. Information har i stort sätt gått per e-post elektroniskt till de andra anhöriga.

5.2.3 Anhörigas åsikter om brukarens självbestämmanderätt

Respondent 6 berättade att det är väldigt viktig att personen själv får bestämma. Personen uttryckte också att brukaren fått vara med och bestämma och ge förslag och på det sättet fått vara delaktig.

Men respondenterna 5 ansåg att de nog anser att det är viktigt för dem att deras unga får bestämma själv, men de är ändå själva tvungna att själv göra det slutliga beslutet. De ansåg att deras unga inte vågar heller själv göra beslut och på det sättet faller ansvaret mera på föräldrarna. Men i t.ex. samband med olika hobbyn ansåg de att den unga fått bestämma själv och bl.a. välja bort kvällsysselsättningar på grund av flytten till den delade lägenheten. Den ena anhöriga av respondenterna 4 berättade också att deras unga är i behov av en viss styrning i samband med att göra beslut och hjälp till det självständiga livet på grund av en sämre förmåga att själv klara av dessa saker. Därför har respondenterna 4 inte gett deras anhöriga bestämma så mycket under hela flyttprocessen på grund av att det känts för abstrakt att ta ställning till.

”föräldrarna måst lite buffa på och hjälpa till det självständiga livet”(respondent 4)

Föräldrarnas åsikter om flyttningsförberedelsekursen	Delaktighet i flyttprocessen	Anhörigas åsikter om brukarens självbestämmanderätt
<ul style="list-style-type: none"> • Kamratstöd med andra föräldrar givande • Flyttningsförberedelsekursen inte lika nyttig för dem jämfört med brukarna • I början av kursen var innehållet för abstrakt för brukarna 	<ul style="list-style-type: none"> • När föräldrarna kände varandra förut var det en fördel för samarbetet • Ena föräldraparet informerade de övriga två familjerna 	<ul style="list-style-type: none"> • Föräldrarna entydiga om att det är viktigt för dem att deras unga får bestämma • Brukarna är i behov av viss styrning och i alla sammanhang har de heller inte någon åsikt i respektive saken • I vissa fall har brukaren fått bestämma i t.ex. att välja bort någon hobby.

Figur2. Resultat ur föräldraperspektivet

6 ANALYS

I detta kapitel analyserades resultaten med hjälp av tidigare forskning samt arbetets teoretiska referensram.

Resultaten visade att flyttprocessen och själva flyttningen gick bra för brukarna. En sak som var en fördel för att allting gick så smärtfritt var den tillräckligt långa flyttningsförberedelsen. Men enligt Gotthard (2004) kan stora förändringar i livet som en flyttning vara utmanande för personer med intellektuella funktionsnedsättningar. De kan orsaka praktiska och emotionella utmaningar som osäkerhet, otrygghet och rädsla.

Det var positivt att klienterna som deltog i flyttningsförberedelsekursen också hade haft tidigare flyttråning före flyttningen och det var en god grund inför flyttningsförberedelserna. Dessutom att det mångprofessionella samarbetet mellan Grankulla kommun, Kårkulla Samkommun och FDUV fungera så bra var väldigt trevligt. Att det finns ett gott samarbete mellan alla parter är kärnan för att hela flyttprocessen skall bli lyckad. Olin (2003) beskriver också om att flyttningen från föräldrahemmet gruppboendet var positiv och utgående från alla intervjuer jag gjort med både brukare och anhöriga uttryckte de att alla dessa tre flytt var lyckade och både brukarna och anhöriga kände sig väldigt nöjda över alltsammans.

Enligt Olin (2003) kommer det också fram att flytten var en känslös händelse för föräldrarna. Men utgående från mina resultat väckte flytten inte likadana känslor hos föräldrarna som jag intervjuade. I det här fallet har säkert flyttningsförberedelsekursen haft betydelse, vilket inte kommer fram i Olins avhandling om brukarna och anhöriga deltagit i en liknande kurs, men att de ändå i alla fall haft en lång förberedelsetid före själva flytningen.

Enligt resultaten från mina intervjuer kom det fram att två av brukarna inte fått bestämma om att de över huvud taget vill flytta och vart de vill flytta. Och på grund av de inte fått känna sig så delaktiga som de kunde ha varit. I det här fallet var det deras anhöriga som gjorde det slutliga beslutet gällande flyttandet. Det kan dock ofta också kännas svårt för personen med funktionsnedsättning att göra så här svåra beslut. Resultatet stämmer med Kirk (2008) ”Transitions in the lives of young people with complex healthcare needs” där det kom fram att klienterna kände sig väldigt osäkra när de inte fick tillräckligt med information och inte hade möjlighet att vara delaktiga i planeringsprocessen i samband med övergången från en service till en annan. Dessutom att få uppleva delaktighet är också en mänsklig rättighet. I Finlands grundlag 1999/731 står det att alla invånarna har rätt att vara delaktiga och ha möjlighet att påverka sin egen tillvaro med att vara samhällsaktiv.

Utgående från resultaten kan man också dra den slutsatsen att det skulle vara bra att de som skall flytta också får en konkret beskrivning av själva flyttprocessen. Också i början av flyttningsförberedelserna för att personer med intellektuella funktionsnedsättningar har svårt att förstå om beskrivningar av flytten är abstrakta. Att vara delaktig i processen kännetecknas också av att informationen ges på ett sådant sätt att den andra personen förstår det på ett begripligt sätt.

7 DISKUSSION

I det här kapitlet svarar jag på om jag nått mitt syfte och om jag har fått svar på mina frågeställningar. Dessutom diskuteras metoden, resultaten från intervjuerna samt ges ett förslag för fortsatt forskning inom området.

7.1 Resultatdiskussion

Syftet med examensarbetet var att ta reda på om flyttningsförberedelsekursen har stött personen med intellektuell funktionsnedsättning och deras anhörigas delaktighet i flyttprocessen, när brukaren skall flytta hemifrån till den delade lägenheten. Jag tycker att jag nått mitt syfte och fick konkreta bevis på att kursen varit till stor del för alla dessa tre familjer som deltog i flyttningsförberedelsekursen.

Mina forskningsfrågor i examensarbetet var att få fram hur personer med intellektuella funktionsnedsättningar och deras anhöriga upplevt flyttningsförberedelsekursen samt att ta reda på hur brukaren upplevt sin självbestämmanderätt i flyttprocessen. Jag anser att jag fick svar på mina forskningsfrågor även om mina frågor i intervjuguiden gick in i varandra och även om en del frågor nästan var likadana.

7.1.1 Personer med intellektuella funktionsnedsättningar och deras anhörigas upplevelser av flyttningsförberedelsekursen

När man kopplar mina resultat till min första forskningsfråga kan jag konstatera helt klart att både brukarna och anhöriga upplevt flyttningsförberedelsekursen som positiv. Speciellt för brukarna var kursen väldigt givande, för det gav verktyg för att bättre kunna hantera kommande flyttning. Med att delta på kursen hade brukarna en möjlighet att få en konkret förståelse vad flyttning handlar om i praktiken. Dessutom lär person med funktionsnedsättning under flyttningsförberedelsekursen olika färdigheter för livet som t.ex. att använda diskmaskin, dammsugare vilka är saker som är till nytta i det fortsatta livet.

En flyttningsförberedelsekurs är också mycket bra för hela familjen på grund av att de får stöd av de som genomför kursen samt kamratstöd av andra familjer där det finns en person med intellektuell funktionsnedsättning som skall flytta hemifrån. På det sättet är det inte bara brukaren själv som får stödet utan samtidigt stöder man hela familjen.

Det är också viktigt att flyttningsförberedelsekursen börjar i god tid före själva flyttningen för personer med intellektuell funktionsnedsättning behövs det tillräckligt med tid för nya livshändelser och förändringar i livet. På det sättet har också professionella och nära anstående också en längre tid att förbereda deras unga för den nya situationen.

7.1.2 Brukarens upplevelser av självbestämmanderätten i flyttprocessen

Det kan man konstatera att brukarna inte hade så mycket självbestämmanderätt i flyttprocessen, det var i stort sätt deras anhöriga som gjorde besluten. Det är också vanligt att personer med funktionsnedsättning inte själv vill ta ställning till svåra val och därför också låter föräldrarna göra beslutet. De litar också på att föräldrarna vet vad det bästa alternativet är för dem. Det finns i det här sammanhanget likheter med barn, personen med funktionsnedsättning borde ha rätt att till så mycket självbestämmanderätt som möjligt, men det är inte ofta alltid möjligt att låta personen bestämma själv. Det beror så mycket från fall till fall. Jag vill också se på den saken att de flesta föräldrar också skulle vilja att deras unga med funktionsnedsättning skulle ha så mycket som möjligt självbestämmanderätt i frågor som handlar om deras eget liv.

Men det borde också erbjudas mera möjligheter för en person med funktionsnedsättning att ännu mera ha möjlighet att vara delaktig med hjälp av tillräckligt stöd från närstående och professionella så på det sättet kunde personer med intellektuell funktionsnedsättning ha mera självbestämmanderätt i praktiken. Det har också i media under senaste tiden kommit fram om att även personer med intellektuella funktionsnedsättningar borde få leva så att de också får påverka så mycket som möjligt deras egen vardag. Att de får vara självständiga och skall ha möjlighet att bilda familj osv. Det går också att dra en koppling med det här när personen med funktionsnedsättning flyttar hemifrån.

7.2 Metoddiskussion

Intervju som metod lämpade sig mycket bra i samband med att nå mitt syfte och frågeställningarna. Jag är särskilt nöjd med att jag kunde få ett föräldraperspektiv och ett brukarperspektiv på samma fenomen. Att få höra båda parternas åsikter är en sak som är viktig för att kunna stöda båda parterna och något som man borde satsa på mera i framtiden inom det här området.

Under första intervjun kände jag mig lite nervös men de följande gick redan mycket bättre på grund av att jag blev självsäkrare på det som jag gjorde. På grund av att jag har en viss erfarenhet inom området hjälpte det också att intervjuerna gick ganska bra. En utmaning för att få svar på mina frågor var att ena av mina respondenter talade ganska otydligt och på det sättet var det svårt att förstå vad personen sade. Jag var tvungen att upprepa vissa frågor för att få svar på mina frågor. Som hjälp i den här situationen kunde ha varit bilderna som jag använde för det mesta i en annan intervju. Men i stort sätt klarade jag mig bra utan dessa bilder.

Dessutom i vissa fall gjorde jag för ledande frågor för brukarna och jag var därför tvungen att förenkla mina frågor i samband med intervjuerna på grund av att en del av mina frågor i intervjuguiden kändes för abstrakta för brukarna. Intervjuguiden fungerade annars som ett bra stöd i intervjuerna, men jag kunde ha haft flera frågor om delaktighet och självbestämmanderätt. I stort sätt handlade mina frågor om flyttningsförberedelsekursen. Intervjumiljöerna i den delade lägenheten och i föräldrarnas hem var lugna platser att genomföra dessa intervjuer och det fanns inte heller störande moment som påverkade slutresultaten.

7.3 Förslag till fortsatt forskning

Det här examensarbetet kommer att vara till nytta för organisationer inom det här arbetsfältet. Speciellt för familjer där personer med intellektuella funktionsnedsättningar skall flytta hemifrån och delta före det på flyttningsförberedelsekurs. Jag tycker det skulle vara intressant om man även i samband med flytten skulle intervjua personalen. Dessutom

också hur syskonen upplever när en bror eller syster med en funktionsnedsättning flyttar hemifrån.

KÄLLOR

- Almqvist, Lena m.fl. 2010. Delaktighet i skolsituationer.s.148-149. I: Gustavsson, Anders (red) *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur, 237s.
- Björk-Åkesson, Eva & Granlund, Mats 2010. Delaktighet. s.31-41. I: Gustavsson, Anders (red) *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur, 237s.
- Finlands FN-förbund 2012. *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Tillgänglig:
http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/ykn_vammaissopimus_uudistettu_painos_2012.pdf Hämtad 23.12.2013
- Finlands grundlag 11.6.1999/731*. Tillgänglig: Finlex
<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990731> Hämtad 13.1.2014
- Förbundet Det Utvecklingsstördas Väl 2013. *Skraddarsydd boendeservice*. Tillgänglig:
<http://www.fduv.fi/verksamhet/boende/skraddarsyddboendeservice/> Hämtad 26.11
- Gotthard, Lars-Erik 2004. *Utvecklingsstörning och andra funktionshinder*. Bonniers utbildning: Stockholm, 207s.
- Institutet för hälsa och välfärd 2014. *Handbok för handikapps-service*.
<http://www.thl.fi/fi/web/handbok-for-handikapps-service>. Hämtad 18.1.2014
- Jacobsen, Dag Ingvar 2007. *Förståelse, beskrivning och förklaring*. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbetet. Lund: Studentlitteratur, 316s.
- Kehitysvammaisten Palvelusäätiö 2013.*Muuttovalmennus*. Tillgänglig:
<http://verneri.net/yleis/arki/asuminen/muuttovalmennus.html> Hämtad 30.12.13

- Kirk, Susan 2008. Transitions in the lives of young people with complex healthcare need. *British Journal of Special Education*. Vol. 31, nr 3, s.128-137. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad 23.12.2013
- Kvale, Steinar 1997. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur. 306s.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur, 370s.
- Kårkulla 2012. *Plan för ordnande av boende i Kårkulla samkommun för åren 2012-2020*. Tillgänglig: <http://www.karkulla.fi/wp-content/uploads/2012/11/K%C3%A5rkullasamkommunBoendeplan2020.pdf> Hämtad 18.1.2014
- Lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 22.9.2000/812*. Tillgänglig: Finlex <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2000/20000812#L2P8>. Hämtad 17.12.2013
- Molin, Martin 2010, Delaktighet inom handikappområdet- en begreppsanalys, s.61-81 I: Gustavsson, Anders (red) *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur, 237s.
- Niemelä, Johanna 2012. *Vertaismentorointi muuttovalmennuksen tukena*. Tillgänglig: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42020/Niemela_Johanna.pdf?sequence=1 Hämtad 17.2.2014
- Olin, Elisabeth 2003. *Uppbrott och förändring*. När ungdomar med utvecklingsstörning flyttar hemifrån. Göteborg Universitet, Institutionen för socialt arbete, 239s.
- Owen, Katherine; Hubert, Jane & Hollins, Sheila 2008. Moving home: the experience of

women with severe intellectual disabilities in transition from a locked ward.
British Journal of Learning Disabilities. Vol. 36, nr 4, s.220-226. Tillgänglig:
Ebsco Academic Search Elite. Hämtad 30.12.2013

Kehitysvammaliitto 2014. *Papunet- Material som stöd till kommunikationen*. Tillgänglig:
<http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki> Hämtad 6.5.2014

Social- och hälsovårdsministeriet 2012. *Laitoksista yksilölliseen asumiseen. Valtakunnallinen suunnitelma palvelujen kehittämiseksi lähiyhteisöön*. Tillgänglig:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLFE-24202.pdf Hämtad 18.1.2014

Social- och hälsovårdsministeriet 2013. *I riktning mot delaktighet och självständigt liv. Ett riksomfattande utvecklingsprojekt för handikappservicen Kaste 2010-2013*. Tillgänglig:
https://kotisivukone.fi/files/kastetesti.kotisivukone.com/tiedostot/Materiaaleja/lopputuotos_svenska.pdf Hämtad 12.3.2014

Socialvårdslagen 17.9.1982/710. Tillgänglig: Finlex
<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1982/19820710#L3> Hämtad 9.1.2014

Sthen, Eva 2005. *Upplevd delaktighet i olika livssituationer bland unga vuxna med funktionshinder*. FoU- rapport 2005-04. Stockholms läns landsting, Handikapp och Habilitering. Tillgänglig:
<http://www.publicerat.habilitering.nu/sll/export/sites/sll/downloads/2005-04-delaktighet-eller-utanforskap.pdf> Hämtad 14.2.2014

Söderlund, Astrid 2008. *Den lyckade flyttningen - ett föräldraperspektiv på när vuxna utvecklingsstörda barn flyttar från föräldrahemmet*. Avhandling pro gradu i socialt arbete. Statsvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet, 83s.

Tallberg, Anette 2013a, *Diskussion med uppdragsgivaren* [muntl.]. Telefonsamtal 29.11.2013.

Tallberg, Anette 2013b, *Diskussion med uppdragsgivaren* [muntl.]. Telefonsamtal 2.12.2013.

Tallberg, Anette 2014a, *Diskussion med uppdragsgivaren* [muntl.]. Telefonsamtal 15.1.2014.

Tallberg, Anette 2014b, *Diskussion med uppdragsgivaren* [muntl.]. Telefonsamtal 31.3.2014

The National Autistic Society 2013. *Person-centred planning*. Tillgänglig:
<http://www.autism.org.uk/working-with/social-care-and-support/person-centred-planning.aspx> Hämtad 13.1.2014

Tuure, Susanna 2014. *Expertintervju om boendeverksamheten inom Kårkulla Samkommun* [muntl.]. Telefonsamtal 14.3.2014

Wibeck, Victoria 2007. *Fokusgrupper- Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.144s.

BILAGA 1 ANSÖKAN OM FORSKNINGSLÖV

Förbundet De Utvecklingsstördas Vål r.f, FDUV Vegahuset

Verksamhetsledare, Lisbeth Hemgård

Nordenskiöldsgatan 18 A 00250 Helsingfors

Bästa mottagare!

21.3.2014

Mitt namn är Kim Halme och jag studerar på utbildningsprogrammet för det sociala området vid Yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors. För tillfället skriver jag mitt examensarbete med temat om hur personer med intellektuella funktionsnedsättningar och deras anhöriga upplever flyttningsförberedelserna. Syftet med mitt arbete är att ta reda på om flyttningsförberedelsekursen har stött personen med intellektuell funktionsnedsättning och deras anhörigas delaktighet i flyttprocessen. Examensarbetet är en kvalitativ undersökning och jag har som avsikt att intervjua både brukarna och deras anhöriga. Under intervjun kommer bandspelare att användas om jag får tillåtelse till detta.

Härmed ber jag om ditt lov att via er organisation komma i kontakt med lämpliga informanter. Mitt examensarbete följer de forskningsetiska principerna och därmed skyddas informanternas identitet under hela processen. Allt material som samlas in är konfidentiellt. Jag bevarar omsorgsfullt materialet från intervjuerna och efter att mitt examensarbete har blivit godkänt kommer jag att förstöra det insamlade materialet. Som handledare för mitt examensarbete fungerar Rut Nordlund- Spiby.

Med vänlig hälsning,

Socionomstuderande,

Kim Halme

kim.halme@arcada.fi

Handledare/lektor,

Rut Nordlund-Spiby

rut.nordlund-spiby@arcada.fi

BILAGA 2 FORMULÄR FÖR INFORMERAT SAMTYCKE

Jag ger härmed min tillåtelse till att det material som insamlas med denna intervju, får användas anonymt till Kim Halmes examensarbete som handlar om att ta reda på om flyttningsförberedelsekursen stött personen med intellektuell funktionsnedsättning och deras anhörigas delaktighet i flyttprocessen.

Intervjun är frivillig och jag har rätt att avbryta intervjun när som helst. Jag har blivit informerad om att intervjun kommer att bandas in på bandspelare och ger härmed tillåtelse till det.

Ort och datum

Underskrift och namnförtydligande

BILAGA 3 INFORMATIONSBREV TILL RESPONDENTERNA

Bästa respondent!

21.3.2014

Jag heter Kim Halme och studerar tredje året på det sociala området till Socionom YH vid Yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors. För tillfället skriver jag mitt examensarbete om hur personer med intellektuella funktionsnedsättningar och deras föräldrar upplever flyttningsförberedelserna från föräldrahemmet till den delade lägenheten.

Syftet med mitt examensarbete är att ta reda på om flyttningsförberedelsekursen har stött personen med intellektuell funktionsnedsättning och deras anhörigas delaktighet i flyttprocessen. Jag har tänkt genomföra en kvalitativ undersökning, där jag med hjälp av intervjuer kommer att samla in forskningsmaterialet.

Jag ber därför om lov att intervjua dig till mitt examensarbete. Intervjun beräknas ta cirka 30minuter. Under intervjun kommer bandspelare att användas om jag får tillåtelse till detta. Inspelningen kommer endast att användas i forskningssyfte och när examensarbetet är godkänt kommer detta att förstöras. I examensarbetet kommer din identitet att skyddas på bästa möjliga sätt och man skall inte kunna känna igen dig i det färdiga examensarbetet. Det är bara jag och min handledare som har tillgång till den information som jag fått från intervjuerna. Dessutom är det helt frivilligt att delta i intervjuerna och det är också möjligt att avbryta intervjun när som helst.

Anette Tallberg på FDUV och deras projekt ”Skräddarsydd boendeservice” har redan frågat dig om du vill delta i intervjun och du har berättat att du är villig att ställa upp. Jag kontaktar dig för att bestämma när intervjun skall ske. Om du har frågor gällande intervjun eller examensarbetet kan du i första hand kontakta mig.

Med vänlig hälsning,

Socionomstuderande,
Kim Halme
kim.halme@arcada.fi

Handledare/lektor,
Rut Nordlund-Spiby
rut.nordlund-spiby@arcada.fi

BILAGA 4 INTERVJUGUIDE

Jag heter Kim Halme och studerar tredje året på Sociala området till Socionom YH vid Yrkeshögskolan Arcada i Helsingfors. För tillfället skriver jag mitt examensarbete om flyttningsförberedelserna.

Jag genomföra en kvalitativ undersökning, där jag med hjälp av intervjuer kommer att samlar in era erfarenheter.

Intervjun beräknas ta cirka 30minuter. I examensarbetet kommer din identitet att skyddas på bästa möjliga sätt och man skall inte kunna känna igen dig i det färdiga examensarbetet. Det är bara jag och min handledare som har tillgång till den information som jag fått från intervjuerna. Dessutom är det helt frivilligt att delta i intervjuerna och det är också möjligt att avbryta intervjun när som helst.

A. Frågor till brukarna

1.Respondenternas bakgrund

- Hur gammal är du?
- När flyttade du till den delade lägenheten?
- Varifrån har du flyttat till den delade lägenheten?

2.Flyttningsförberedelsekursen

Du påbörjade din flyttningsförberedelsekurs i oktober 2012.

Frågor:

- Har förberedelsetiden varit lämpligt lång eller för kort/för lång för dig?
- Hur har flyttningsförberedelsekursen hjälpt dig inför flyttningen?
- Vad lärde du dig under flyttningsförberedelsekursen?
- Hurdant stöd har du fått i samband med de gemensamma träffarna med andra som skall flytta?
- Hurdant stöd har du fått av professionella och dina anhöriga under kursen inför kommande flyttning?

- Hur har det känts att prata om flyttningen?
- Har någonting varit roligt under flyttningsförberedelsekursen? Vad i så fall?
- Har någonting varit svårt under flyttningsförberedelsekursen? Vad i så fall?
- Vad det något som du inte tyckte om i samband med flyttningsförberedelsekursen? Vad i så fall?
- Hur har du upplevt träffarna som skett efter att du flyttat?

3. Delaktighet i flyttprocessen

- Hur har du fått information om din flyttning? Och på vilket sätt?
- Hur har de gemensamma träffarna hjälpt dig att förstå vad flyttning går ut på?
- Fick du besöka det färdiga boendet före flyttningen? Och om det hände vad tyckte du om platsen?
- Hur har du fått uttrycka dina känslor som flyttningen väcker i dig under kursen?

4. Brukarens självbestämmande

- Frågade någon om du vill flytta? Frågade någon om vart du vill flytta och med vem? Frågade någon om när du vill flytta?
 - Vems idé var det att du skulle flytta?
 - Har du fått påverka hurdan flyttningsförberedelsekurs du haft möjlighet att få?
 - Tycker du att du fått bestämma om beslut som gjorts under flyttningsförberedelserna?
-
- Vill du berätta något som jag inte har frågat?

Tack för att du deltog i min intervju!

B. Frågor till anhöriga

Du som anhörig har också deltagit i flyttningsförberedelsekursen.

1. Flyttningsförberedelser

- Vad har varit mest givande för dig under flyttningsförberedelsekursen?
- Vad har varit det mest utmanande för dig/er?
- Hur har du upplevt flyttningsförberedelsekursen som en process inför flyttningen?
- Hur tycker du kursen har förberett er son/dotter inför själva flyttningen?
- I vilken mån anser du att er son/dotter fått bestämma själv i samband med förberedelserna? Och på vilket sätt i så fall?
- Hur har du upplevt stödet från flyttningsförberedelsekursen inför själva flyttningen?
- På vilket sätt har man tagit i beaktande er individuella flyttningsförberedelse?

2. Delaktighet i flyttningsförberedelser

- Hur har du blivit informerad under flyttningsförberedelsekursen om själva flyttningen?

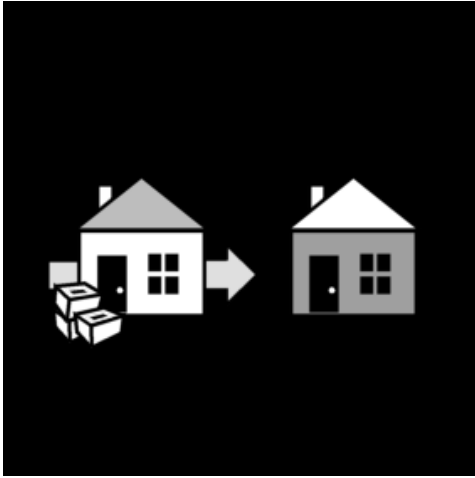
3. Anhörigas åsikter om brukarens självbestämmande

- Är det viktigt för dig att din son/dotter får bestämma själv?
- I vilken mån upplever du att din son/dotter fått bestämma själv under hela processen?

- Vill du tillägga något som jag inte har frågat?

Tack för att du ställde upp på min intervju!

BILAGA 5 BILDER SOM STÖD TILL INTERVJUENA

Att flytta

Berätta om flyttningen

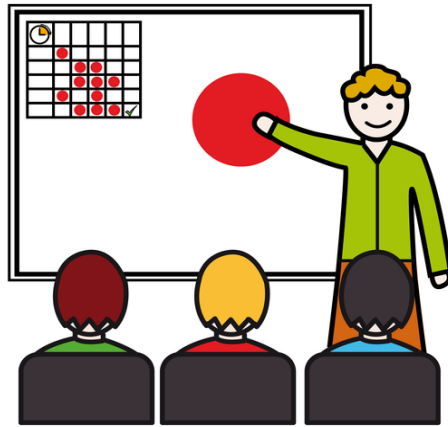
Flyttlådor

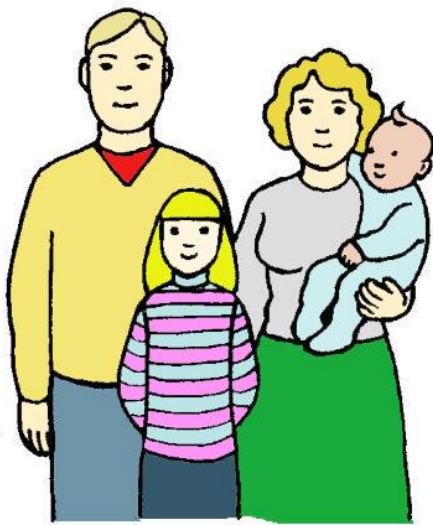
Hem

Besöket till det nya hemmet

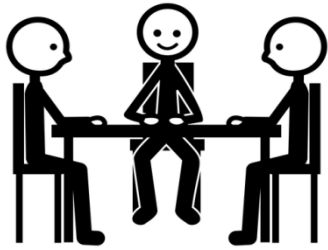
Kurs

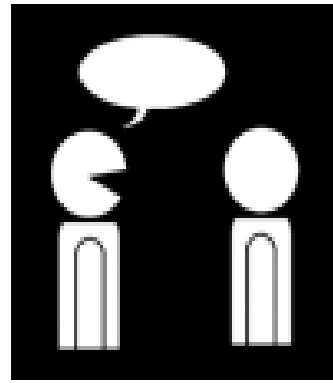
Familj

Vänner

Träff

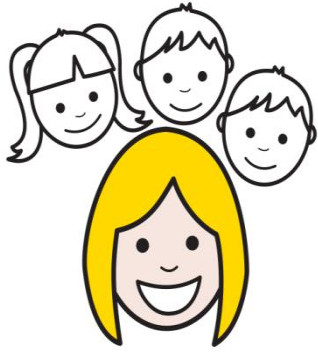
Diskussion

Välja

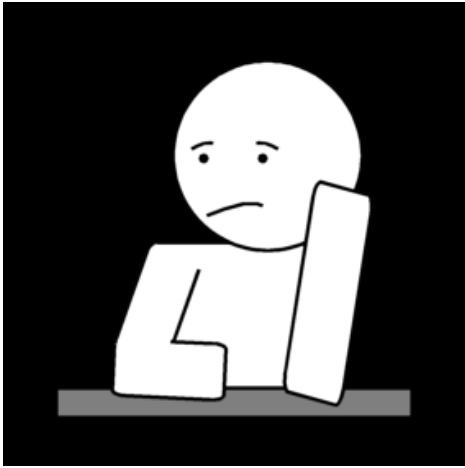
Bestämma

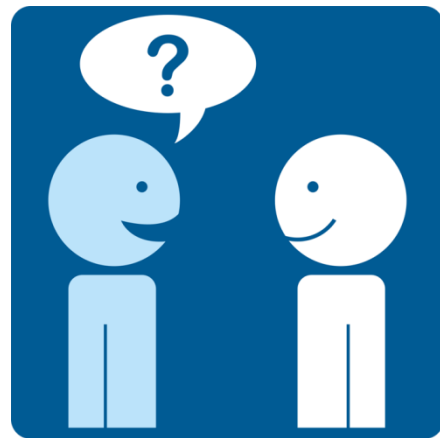
Roligt

Stöd

Svårt

Fråga